

perception, morality, formation of outlook, creative activity; awareness of the ability of museums to carry information about the world around them, and of visual and comparative ways of obtaining this information, implies the need to develop and implement a museum-pedagogical program in the system of preparing masters for professional activity.

We have developed a program for preparation of candidates for the master's educational degree in specialty "011. Educational, Pedagogical Sciences" in the process of studying the disciplines "Higher School Pedagogics" and "Andragogics in the System of Pedagogical Sciences", and it has the following components: target, motivational-stimulating, contents, operative-activity and generally-productive.

Its main tasks have been defined: realization of upbringing and educational potential of the museum; ensuring the unity of education, training and development of the future teacher's personality in a specially organized museum environment.

Implementing the program practically at a higher educational institution, we identify the basic principles that ensure the optimal realization of the goal and objectives: subjectivity, humanization, integrity, stimulation to self-education, relevance, support for the positive, the combination of theory and practice, self-esteem, systematic, continuity, availability, clarity, scientific.

The museum-pedagogical program in the system of masters' training involves the participation of various subjects, including teachers, museum workers, who act as consultants, leaders of pedagogical practices, scientific circles and problem groups, participants of scientific conferences, presentations, excursions, educational events in the museum environment and other forms of museum-pedagogical activity.

Keywords: museum; museum-pedagogical program; museum-pedagogical activity; educational potential of the museum.

Здержано 03.09.2019.

УДК 376.1

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2019.74.196664>

ЮРІЙ СТЕЖКО

ORCID: 0000-0002-0226-8081

(Київ)

Place of work: National Aviation University of Kyiv

Country: Ukraine

Email: istezhko@ukr.net

САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В РЕАЛІЯХ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті висвітлюється феномен постправди як чинника самовизначення особистості в українських інформаційних реаліях. Проводиться думка, що лібералізація обігу інформації обумовила формування у свідомості незрілої молоді постправди як оманливого уявлення про дійсність. За несформованості критичного мислення, нездатності углядіти маніпулятивну спрямованість інформації молоде покоління впадає в оману постправди. В уточненому визначенні під постправдою розуміється образ дійсності, свого роду симулякр, створений суб'єктом на основі засвоєння інформації в проекції на власні ціннісні орієнтації, здоровий глузд та життєвий досвід поза критичним аналізом. Перебуваючи у полоні постправди, людина вбачає в ній не нав'язаний ззовні оманливий образ дійсності, а наслідок свідомого самовизначення, власного пізнання дійсності. У статті наводяться лінгвістичні прийоми представлення інформації задля формування бажаної постправди, серед яких чільне місце посідає софістика. Окремо розглядаються спроби маніпулювання свідомістю молоді, спекулюючи на ментальних особливостях українства. Феномен постправди несе соціальні ризики тим, що, неспростована вчасно, вона з буття індивідуального ідеального об'єктивується у форму громадської думки і в подальшому функціонує незалежно від свого першоджерела, здійснюючи реальний вплив на суспільні настрої. Обґрунтовується необхідність формування критичного мислення молоді, націленості на оволодіння істиною замість технологічно впровадженій у свідомість постправди. Умовою ефективного протистояння інформаційному маніпулюванню свідомістю молоді бачиться, з одного боку, політична воля національного істеблішменту, високі стандарти відповідальності засобів інформації, а з іншого – диверсифікація джерел інформації, опанування англійською мовою як складовою комунікативної компетентності.

Ключові слова: постправда; інформація; маніпуляція; свідомість; демократія; постмодернізм; ментальність.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Інформація є основним споживчим продуктом суспільства XXI століття, інформацією просякнуті усі сфери буття. Як зазначає С.Ягодзінський, «інформаційна діяльність стає атрибутом, невід'ємною складовою не лише владних, економічних, політичних мереж, так і окремого індивіда» (Ягодзінський, 2015, с. 50). Але роль інформації у формуванні особистості не є однозначною. Поряд з безумовною значимістю для інтелектуального зростання молоді маємо зразки інформаційного маніпулювання свідомістю. Замість того, щоб нести істину, інформація використовується для формування так званої постправди, – потужного технологічного ресурсу впливу на самовизначення особистості.

У лексичний обіг термін «постправда» (post-truth) увійшов з легкої руки С.Тесіча та набув поширення, головню, для позначення феномену суб'єктивного засвоєння інформації поза її раціональним осмисленням, як альтернатива як неприкритому фейку, так і достовірності. Повсякдення молоді просякнуте утилітарними інформаційними технологіями, під впливом яких і визріває симулякр на замовлення – постправда. Звернутися до теми постправди нас змусило прагнення пролити світло на педагогічну проблему, обумовлену лібералізацією у сфері поширення інформації.

Аналіз основних досліджень і публікацій показав, що проблема інформатизації суспільства та технологій впливу на свідомість знайшла своє відображення у дослідженнях відомих вітчизняних філософів, педагогів, психологів. Зокрема, заслуговує на докладне вивчення теоретичний потенціал робіт таких українських вчених як Т.Автомонова, В.Биков, М.Бойченко, О.Висоцька, Е.Герасимова, Л.Дротянко, О.Кивлюк, О.Кузнецова, І.Малицька, Г.Почепцов, Л.Рижко, О.Соснін, В.Хміль, С.Ягодзінський. Однак, за доволі розгалуженої аспекти досліджень з проблем інформатизації, як на нас, бракує робіт з висвітлення феномену постправди як чинника самовизначення особистості.

Мета статті. На підставі незаперечної актуальності обраної нами теми маємо за мету висвітлення об'єктивної та суб'єктивної обумовленості інформаційного симулякра «постправда» як чинника особистісного самовизначення, його аксіологічної детермінованості інформаційним контентом в умовах відкритого суспільства та здійснення компаративного аналізу постправди, правди та істини в постмодерністській концептуалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Експансія постмодернізму у царину культури мислення обумовила тектонічні зрушення у ставленні до істини, раціональності, рефлексії у бік суб'єктивізму, ірраціоналізму. Благодатним ґрунтом тому, за З.Фрейдом, послугувала природна схильність людини покладатися на власний «здоровий глузд» як загальнолюдську норму сприйняття інформації. Суб'єкт ладен радше віддати перевагу власним уподобанням, ніж об'єктивним фактам. Але ж «многое из того, что здравый смысл считает найденным или открытым, на самом деле является сделанным или придуманным» (Рорти, 1997, с. 14). Тож постправда є своєрідним референтом іманентної риси людини – «економії мислення», відданості простим рішенням, узусу просторіччя, не займаного аналізом ключових концептів. Але в «удобопонятности» (У.Еко) мови повсякденного спілкування й криється її лукавство, прагнення метафізично «свести мысль к одному единственному измерению, однозначному пониманию, исключающему двусмысленность, оставляющему в тени то, что еще не сказано...» (Эко, 1998, с. 412). Тож не дивно, що в інформаційному контенті панує далека від науковості лексика, яка найліпшим чином, оставляя «в тени то, что еще не сказано», торує шлях до постправди. Не останню роль у схильності до самообману відіграє й факт, що оволодіння істиною потребує мислительних зусиль, на порядок вищих, ніж для творення постправди.

Розмаїття демократично легалізованих «правд» в інформаційному просторі створює ситуацію «буриданового віслюка»: споживач інформації губиться у виборі, тож неминуче вдається до компіляції найбільш привабливої на свій смак постправди. При цьому суб'єкт є глибоко впевненим у власному опануванні істиною, хоч насправді вона є не чим іншим як наслідком вишуканої технології маніпулювання свідомістю. Плюралізм у царині інформатизації не наближає людину до оволодіння істиною, а лише розширює спектр можливостей у творенні постправди, яка тим самим становить інтерпретацію інтерпретації дійсності. І добре, якщо ця інтерпретація є на користь національним інтересам, а якщо становить їм загрозу? Інформація може бути цілковитим фейком, пропагандистським, маніпулятивним заходом, але за подачі на тлі попередніх достовірних фактів суб'єкт, перейнявшись довірою до джерела інформації, сприймає її за істину.

Суспільна загроза постправди полягає у тому, що, виникаючи на ґрунті оманливої інформації, вона надалі функціонує самостійним буттям індивідуального ідеального та, поширюючись, об'єктивується у форму колективної свідомості, яка уже становить реальний вплив на перебіг суспільних настроїв. Варто тримати в полі зору, що існує «неразрывная, глубоко диалектическая взаимосвязь ... между индивидуальным, коллективным и общественным сознанием, где накапливаются и сохраняются результаты индивидуального и коллективного опыта, достигающего уровня общественно-культурного достояния» (Томалинцев, 2018, с. 44). І цей зв'язок лише посилюється на тлі експансії далеко не пуританської культури постмодернізму, інформаційного андеграунду, прийнятих незрілою молоддю із захопленням. Тож моніторинг молодіжних настроїв, переконань у формі постправди має бути предметом пильної уваги. Державні інституції, педагогічна спільнота мають подбати про зрозумілу, аргументовану контрверсійну фейкам інформацію задля усунення можливих девіантних проявів поведінки, соціальних конфліктів, ініціаторами яких, зазвичай, є найбільш активна частина суспільства, користувачів соціальних мереж – молодь.

Методологічно контрверсійна фейкам інформація має бути орієнтованою не стільки на істину, в якій немає потреби пересічному її споживачу та й осягнення якої може бути йому не до снаги, скільки на спростування оманливої правди. Варто дослухатися до міркувань Р.Рорти: «Мы, прагматисты, видим мало смысла в традиционной постановке задачи: искать истину ради нее самой. Мы не можем считать истину целью познания (inquiry). Задача познания - достигать согласия между людьми относительно того, что им следует делать; достигать консенсуса относительно тех целей, к которым надо стремиться, и тех средств, которыми следует пользоваться для достижения этих целей» (Рорти, 1997, с. 29). Тож держава, педагогічна спільнота має поставити за мету досягнення бажаного «согласия между людьми» на засадах переконавання, розвінчування демагогії, фразерства, словоблуддя, софістики в загрозливих інформаційних контекстах, поширюючи контрверсійну інформацію за таким же характером впливу як і фейки – з розрахунку на «економію мислення».

Сучасні політтехнологи досягли значних успіхів у вигадливості форм подачі інформації, а кволі спроби демократично протистояти оманливій інформації лише заохочують до вдосконалення способів латентної маніпуляції свідомістю молоді. «У сучасному світі способи зазіхання на свідомість людини еволюціонували до рівня спокусливих, приемних, розслаблюючих впливів, як-от, яскраві картинки реклами ідеальних образів. Але суть і мета їх залишилися тими самими: скеровувати дії, поведінку, життєдіяльність іншої людини шляхом вживлення у її свідомість певних орієнтирів, які б утримували людину в стані прийнятних для загартника рівня і спрямування фізичної активності» (Бондаревич, & Девочкіна, 2018, с. 54). Здебільшого та-

кого роду інформаційні повідомлення застосовують мовні засоби, які несуть вагомий емотивний потенціал впливу. Тож не дивує, що постправа, а не істина та її пошук оволодівають умами «інфікованої» постмодернізмом молоді. Розвінчання спокусливості та приємності зазіхань на свідомість людини і мають стати орієнтиром у формуванні державної стратегії боротьби за умови молоді.

Розрахунок на легкозасвоюваність емоційно-чуттєвого формату подачі інформації є не єдиним шляхом опанування свідомістю людини. Більш витончену та підступну претензію на постправду заявляє софістичність своєю латентною привабливістю для самообману. Наразі маємо відзначити непомірне засилля у засобах інформації саме софістики, за якої хитрощами, словесними вивертками хибні повідомлення маскуються під логічно обґрунтовані і подаються як істина, хоча насправді здійснюється свідоме порушення законів логіки задля навіювання реципієнту бажаної постправди. На лінгвістичній вишуканості сконструйованого софізму й визріває запрограмоване «зазіхання на свідомість». Потрапивши у пастку лінгвістичних вивертків софізму, людина попадає в обійми ірраціоналізму постправди.

Як зарадити впливу софізмів, що варто порадити педагогам? Відповідь знаходимо у рекомендації В. Грубова. «Історична практика, - пише він, - напрацювала перевірені часом засоби, які дають змогу мисленню досягати істини при мінімумі безпосередніх контактів з об'єктивною реальністю. Ними є закони і правила логіки» (Грубов, 2016, с. 20), тобто не нехтувати законами логіки, покладаючись лише на власний здоровий глузд.

Але чи завжди людина ладна прагнути істини? Як не дивно, ні. Принаймні з двох причин. По-перше, людині зручніше сприймати інформацію на віру, ніж утруднювати себе аналізом, а по-друге, «інколи людина свідомо слідує софістиці чи еклектиці з метою уникнути відповідальності за скоєне» (Стежко З., & Стежко Ю., 2018, с. 69); морально рефлексуючи, виправдовуючись перед собою, людина ладна свідомо вести себе в оману. У багатьох випадках створеною постправдою людина виправдовує своє особистісне самовизначення, не завжди позитивне стосовно суспільної моралі, адже особистість, за С.Кримським, «это нравственно самоуправляемая система».

Останнім часом такою ахіллесовою п'ятою українства стало питання гідного самовизначення нації щодо інших націй та народів. Зазначене, на наш погляд, й пояснює поширення інформації щодо українства Ісуса Христа, визнання Єрусалима давнім українським містом, а української мови праосновою усіх індоєвропейських народів - з приводу чого кепкує Ю.Павленко (Павленко, 2004, с. 150). Характерно, що зазначені сентенції не є постправдою а ргіогі; значення постправди вони набувають уже в оцінках суб'єкта. Дійсно, наведені «нісенітниця», як їх визначив Ю.Павленко, не є істиною в такій же мірі як і не є фейком, нісенітницею й поготив, а є взірцем суб'єктивної правди, призначення якої - відбитися у національній свідомості постправдою, виплеканою на благодатному ґрунті сакралізації кожною нацією власною автентичності, на устремліннях посісти чільне місце в історії виникнення цивілізації. Тож чи буде доцільним розвінчання суб'єктивності такої інформаційної правди у разі її сприяння піднесенню патріотизму та націоналізму - адже вона відповідає громадянським запитам? Як на нас, ні. Радше розвінчанням підлягає інша позиція щодо цінності сентенцій такого роду науковості, тих кіл вчених, які, перейнявшись винятково об'єктивністю істини щодо світової ролі українства, оцінюють її лише як профанну форму проекції українофільства на історію. Чи варто з цим погоджуватися, навіть якщо і є логічне обґрунтування сказаному? Як на нас - ні. Чи до вподоби українцям буде істина, навіть якщо вона й існує? Звісно, ні. Відтак висновок - постправа не має однозначної оцінки - позитивної чи негативної, її значення для особистісного самовизначення має ситуативний характер. Доречно буде ще раз нагадати настанову Р.Рорти на прагматизм: «Мы не можем считать истину целью познания (inquiry). Задача познания - достигать согласия между людьми...» (Рорти, 1997, с. 29).

Ситуативно постправа може формувати почуття меншовартості, настрої сепаратизму, знеособлення тощо, коли йдеться про спотворення історичних фактів, національне приниження. З прикриття маємо констатувати, що в новітній історії України маємо приклади фахового поширення в інформаційному просторі інсинуацій уже з метою не звеличення нації, а навпаки, принижень, звинувачень, пригадуються події, підняті з нетрів історії з метою розсварити українців із сусідніми народами. Молоді навіюють почуття, далекі від почуттів національної гідності, настрої, що становлять реальну загрозу самоутвердженню українців у своїй європейськості. Тож голоси на тему недемократичності заборони декотрих інформаційних джерел, блокування певних сайтів видаються щонайменше фарисейством. Світовий досвід навіть сталих демократій свідчить про допустимість певних інформаційних обмежень, блокувань, запровадження правил ідентифікації користувачів мережі Інтернет. Проте кінцевою інстанцією, яка має повноваження визначати рівень безпеки/небезпеки, порушення/непорушення державних інтересів у протистоянні інформаційній агресії на шпальтах того чи іншого засобу інформації, має бути громадянське суспільство.

Наразі український інформаційний ландшафт визначається широким розмаїттям думок. Панує хибне уявлення, що необмежена свобода на поширення інформації, безумовно, відповідає національним інтересам. До певної міри так і є, але за умов усталеної демократії. В українських реаліях широкий плюралізм не завжди йде на користь національним інтересам, тож ліпше завчасно заблокувати джерело небезпечної інформації, ніж потім розвінчувати оманливість постправди. Історії уже відомі негативні приклади ідеологічної пропаганди, яка транслювалася у колективну нерозсудливість - постправду, як і відомо, до чого вона спричинила. Згадаймо потужний інформаційний вплив фашизму на свідомість німців після принижень наслідками першої світової війни.

Свавілля в інформаційному просторі не є позитивною свободою, а є торуванням шляху до постправди на суспільному рівні. Право на поширення інформації завжди корелюється з обмеженням свободи, а масштаби цих обмежень залежать від характеру держави, яка здійснює це право, та безпечності інформації за її громадянської оцінки.

Небезпека постправди як чинника особистісного самовизначення криється в тому, що людина психологічно сприймає її не як нав'язаний ззовні, химерний, спотворений образ дійсності, а як чинник свідомого, власного пізнання дійсності. Насправді ж «таку свідомість доречно визначити загарбаною. Є власник свідомості – індивід, але визначає її зміст загарбник – інший» (Бондаревич, & Девочкина, 2018, с. 54). Головна загроза «загарбницької» інформації полягає в її вторгненні у механізм творення людиною власної особистості. Протистояти самообману має контроверсійна інформація, яка б довела людині не лише «загарбаність» її свідомості, а й переконала, що умовою дійсно вільного самовизначення особистості є спроможність свідомо обирати спосіб буття на раціональних засадах, узгоджуючи власні інтереси із суспільною необхідністю. Утім наразі зазначене узгодження власних інтересів із суспільною необхідністю й стало предметом свого роду ментальної агресії певних джерел інформації. Поширюються інсинуації щодо непомірного індивідуалізму, ментально притаманного українцям, несумісного із служінням суспільним інтересам на засадах європейських свобод та цінностей. Неважко здогадатися, за чиїми проектами та з якою метою сіються зерна такої постправди.

Контроверсійна фейкам інформація методологічно має ґрунтуватися на науковому розумінні ментальності, розумінні того, що ментальність не є якоюсь історичною константою, якою вона мислиться декотрими дослідниками; вона є мінливою, як і мінливими є цивілізаційні реалії. Нам глибоко імпує думка Ю.Павленка в тому, що «ми (українці – авт.) потенційно здатні сприймати західні досягнення найбільш органічно, порівняно з більшістю інших країн світу. Досвід такої адаптації у нас великий, майже півтисячолітній» (Павленко, 2004, с. 164). Наразі з впевненістю можна говорити про український індивідуалізм як своєрідний екзистенційний протест особистості проти інформаційних технологій автентичного знеособлення самості суб'єкта, її розчинення в абсурді постмодерністської культури.

В контексті завдання педагогів щодо формування критичного мислення як запобіжника самообману методологічною настановою бачаться слова С.Кримського, що особистість це «нравственно самоуправляемая система, результат осознанного выбора человеком своего собственного образа» - особистісного самовизначення. Свого роду лоцманом у морі інформації має стати не «економія мислення» та здоровий глузд, а логічний аналіз інформації та критична рефлексія, яка може убезпечити людину від неї самої, створеної нею постправди та щораз більш досконалих інформаційних технологій маніпулювання свідомістю. Спроможність бачити за явищами сутність, відрізнати явище від видимості, яку нав'язують декотрі інформаційні джерела, є ключовою ланкою у захисті молодого покоління від зомбуючого впливу фейків.

Досягнення критичного рівня мислення молоді людини розкриває шлях до диверсифікації джерел інформації, виходу на глобальний рівень комунікації. Наразі (не знімаючи з порядку денного контроль за контентом) таким засобом диверсифікації інформації, а отже й потужним засобом оволодіння істиною замість постправди є мережа інтернет-комунікації. Докладно особливості інтернет-комунікації в сучасних українських реаліях висвітлені нами у (Стежко З., & Стежко Ю., 2018). Доступність до глобальної інформаційної мережі розширює можливість дізнатися істини як синергії широкого інформаційного представництва, умовою долучення до якого є оволодіння англійською мовою як мовою міжнаціональної комунікації. Проте насамперед має відбутися завоювання довіри до національно-маркованих джерел інформації, яка передбачає високі стандарти відповідальності та моральності українського істеблшменту. За таких умов нарощування інформаційно-комунікативного потенціалу суспільства набуває значення стратегії національної безпеки держави та психологічного благополуччя особи.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, в об'єктивному вимірі постправда є продуктом інформаційного плюралізму, зловживання демократичними свободами; в суб'єктивному - нехтуванням об'єктивними фактами, логічним аналізом, відданістю культурному нарративу постмодернізму - симуляції дійсності. Поступившись новій постмодерністській етиці, новому інтелектуалізму, заснованому на суб'єктивізмі, грі, карнавалізації при відтворенні буття соціального, постправда постала чи не найістотнішим символом часу – колективною нерозсудливістю. Феномен постправди несе соціальні ризики - тим, що, неспростована вчасно, вона з буття індивідуального ідеального об'єктивується у форму громадської думки і в подальшому функціонує незалежно від свого першоджерела, здійснюючи реальний вплив на суспільні настрої. Запобіжником нерозсудливості, андеграунду самовизначення особистості, якими б витонченими технологіями не велася інформаційна пропаганда, має стати навернення молоді до розсудливості, активної критичної позиції щодо інформації, настанова на істину під проводом національно-свідомого педагога-наставника.

Поза тим, доба постмодерну добігає свого кінця, тож уже сьогодні педагогічна спільнота має подбати про стратегію запобігання викликам уже постпостмодернізму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Бондаревич І., Девочкина Н. Антропологічний нарис соціальної стратифікації суспільства перехідного типу. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. Issue 13, 2018. P. 52-64. doi: 10.15802/ampr.v0i13.131850
- Грубов В. Філософія інформації: у пошуках нової онтології. *Вісник КНТЕУ*. 2016. № 2. С 16–20.
- Павленко Ю. Походження та цивілізаційна ідентичність українського народу. *COLLEGIUM*. 2004. №15. С. 149–164.
- Рорти Р. Релятивізм: найденное и сделанное. *Философский прагматизм Ричарда Рорти и российский контекст* / ред. А. Рубцов. Москва : Традиция, 1997. С 11–44.
- Стежко З., Стежко Ю. Суперечливість свободи та парадокси відповідальності (антропологічний аналіз). *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 2018. Issue 13. P. 65–78. doi: 10.15802/ampr.v0i13.131937
- Стежко Ю. Особливості розвитку інформаційного суспільства України. *Wyzwania społeczeństwa informacyjnego. Polskie i ukraińskie doświadczenia* / ed. Ewelina Kancik-Kołtun. Lublin, 2018. С. 163–173.

Томалинцев В. Сознание: скрытые механизмы становления и развития. *Вопросы философии*. 2018. № 4. С 41–51.
 Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию. Санкт-Петербург : Петрополис, 1998. 432 с.
 Ягодзінський С. Глобальні інформаційні мережі у соціокультурній перспективі. Київ : Аграр Медіа Груп, 2015. 276 с.

REFERENCES

- Bondarevych, I., & Dievchokina, N. (2018). Antropolohichnyi narys sotsialnoi stratyfikatsii suspilstva perekhidnoho typu [Anthropological sketch of the social structure of transitional society]. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 13, 52–64. doi: 10.15802/ampr.v0i13.131850 [in Ukrainian].
- Eco, U. (1998). *Otsutstvuiushchaia struktura. Vvedenie v semiologiu [Absent structure. Introduction to Semiology]*. Sankt-Peterburg: Petropolis [in Russian].
- Hrubov, V. (2016). Filosofiiia informatsii: u poshukakh novoi ontologii [Philosophy of information in search of a new ontology]. *Visnyk KNTEU [Kyiv National University Of Trade And Economics Bulletin]*, 2, 16-20 [in Ukrainian].
- Pavlenko, Yu. (2004). Pokhodzhennia ta tsyvilizatsiina identychnist ukrainskoho narodu [Origin and civilization identity of the Ukrainian people]. *COLLEGIUM*, 15, 149-164 [in Ukrainian].
- Rorti, R. (1997). Relyativizm: naidennoe i sdelannoe [Relativism: found and done]. In A. Rubtsov (Ed.), *Filosofskii pragmatizm Richarda Rorti i rossiiskii kontekst [Philosophical pragmatism of Richard Rorty and the Russian context]* (pp. 11-44). Moskva: Traditsiya [in Russian].
- Stezhko, Yu. (2018). Osoblyvosti rozvytku informatsiinoho suspilstva Ukrainy [The development features of the information society of Ukraine]. In Ewelina Kancik-Koštun (Ed.), *Wyzwania społeczeństwa informacyjnego. Polskie i ukraińskie doświadczenia* (pp. 163-173). Lublin [in Ukrainian].
- Stezhko, Z., & Stezhko, Yu. (2018). Superechlyvist svobody ta paradoksy vidpovidalnosti (antropolohichniy analiz) [Contradiction of freedom and paradoxes of responsibility (anthropological analysis)]. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 13, 65-78. doi: 10.15802/ampr.v0i13.131937 [in Russian].
- Tomalintsev, V. (2018). Soznanie: skrytye mekhanizmy stanovleniya i razvitiya [Consciousness: hidden mechanisms of formation and developmen]. *Voprosy filosofii [Philosophy Issues]*, 4, 41-51 [in Russian].
- Yahodzinskyi, S. (2015). *Hlobalni informatsiini merezhi u sotsiokulturnii perspektyvi: monohrafiia [Global Information Networks in the Socio-Cultural Perspective: Monograph]*. Kyiv: Ahrar Media Hrup [in Ukrainian].

YURI STEZHKO

Place of work: National Aviation University of Kyiv

Country: Ukraine

Email: istezhko@ukr.net

SELF-IDENTIFICATION PERSONALITY IN THE REALITIES OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES

The paper studies the post-truth phenomenon as a factor of personality self-identification in ukrainian reality thru the civilizational break. The idea is being forwarded that, liberalization of the circle information and the non-controll of its sources have conditioned, dangerous for national unity, the post-truth formation in the brain of immature youth as a wrong vision of reality. An inability to critical analysis of a information content brings to impossibility to see its manipulative direction and in result the youth copy the subjective truth without understanding that they fall into a misunderstand of the post-truth. In the clarified definition, the post-truth means the image of reality, a kind of simulacrum created by the subject on the basis of faith, learning the information thru the projection of their own value orientations, common sense and life experience. Being in a net of post-truth, a person sees in it a result of conscious self-determination – but not a deceptive image of reality inspired by information from the outside. The article presents linguistic methods of presenting information for the formation of the desired post-truth among which the key role belongs to sophistic. The attempts to manipulate the consciousness of young people through speculation on the mental characteristics of Ukrainians are studied separately. The phenomenon of post-truth carries social risks - because it not-refused on time, it is sourced from individual and ideal and is objectified in the form of public opinion and subsequently functions independently of its original source being an exerting a real influence on public sentiment. It is justifying the need for civilian control over the dissemination of an information spread as one of the ways to protect individuals. Ensuring the reorientation of student youth towards a mastering the truth instead of technologically embedded post-truth in to consciousness, possible - with the maturity of the national establishment, high standards of media responsibility, ensuring national content marking - on the one hand, and a building by teachers an ability for critical reflection and diagnosing information about the truth - from other hand. Under such conditions an effective method for confronting informational manipulation of the minds of young people we see in the diversification of information sources provided by mastering the English language as a component for the formation of communicative competence at all levels of education.

Key words: post-truth; information; manipulation; consciousness; democracy; postmodernism; mentality.

Одержано 06.09.2019